

III. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

Záujmové územie, t. j. priamo riešené územie navrhovanej činnosti IBV Jazernica - Západ sa nachádza na poľnohospodárskej pôde západne od zastavaného územia obce. Širšie územie navrhovanej činnosti je územie katastra obce, prípadne okresu Turčianske Teplice.

1 CHARAKTERISTIKA PRÍRODNÉHO PROSTREDIA, VRÁTANE CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

1.1 GEOMORFOLOGICKÉ POMERY

Podľa geomorfologického členenia Slovenska patrí riešené územie do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vnútorne Západné Karpaty, Fatransko-tatranskej oblasti. Záujmové územie zaraďujeme do geomorfologického celku Turčianska kotlina, oddiel Diviacka pahorkatina.

Nadmorská výška danej oblasti je cca 450 m n. m. V širšom okolí prevláda typ reliéfu kotlinových pahorkatín. Územie sa morfológicky vyníma a tvorí výrazné chrbty rozčlenené povrchovými tokmi. Záujmové územie leží v morfológicky členenom teréne neogénnych hornín, ktorý je prekrytý fluviálnymi a eluviálnymi uloženinami predkvartérneho neogénneho podložia

1.2 HORNINOVÉ PROSTREDIE

1.2.1 Geologická stavba

Na geologickej stavbe skúmaného územia sa podieľajú kvartérne a neogénne sedimenty.

Kvartér

Kvartér širšieho okolia je zastúpený produktmi exogénneho zvetrávania podložných paleogénnych hornín t.z. eluviálnymi a deluviálnymi uloženinami. Na spevnených sedimentoch predkvartérneho podkladu sa vytvárajú delúviá ílovito- hlinité, na prevažne piesčitých sedimentoch delúviá piesčité a na spevnených starších horninách obsahujú častejšie úlomky hornín a zemina má charakter štrkovito - ílovitý.

Neogén

Hlavnú masu neogénnej výplne Turčianskej kotliny tvoria pelitické sedimenty martinského súvrstvia predstavujúce panvovú fáciu plytkého jazera s občasou tvorbou močiarov. Súvrstvie je litofaciálne premenlivé, pričom hlavnou zložkou sú íly sivých farieb s rôznym podielom piesčitej prímiesy. Niekedy sa v íloch vyskytujú piesčité závalky, prípadne konkrécionálne útvary. V blízkosti lignitových slojí bývajú obyčajne obohatené o preuholnenú rastlinnú drť, ktorá býva zhromaždená v laminách (uhoľné íly). V nich sú prítomné aj uhoľné íly slojky lignitu, ílovité piesky až piesky, vzácne pieskovce, drobno až strednozrnné karbonatické zlepenice a sladkovodné vápence a ojedinele tufity. Podložný komplex neogénu je zastúpený faciou martinských vrstiev v sladkovodnom limnickom vývoji - sivé vápnité íly, s podradným zastúpením pieskovcov a štrkov.

Inžinierskogeologická charakteristika

Podľa regionálneho členenia (Matula a kol., 1985) je záujmové územie zaradené do rajónu F - rajón údolných riečnych náplavov.

Pod kvartérnymi jemnozrnnými a hrubozrnnými fluvialnými sedimentami hrúbky do 5-6 m od úrovne terénu sa nachádzajú neogénne sedimenty, ktoré sa však svojim petrografickým zložením (jemnozrnné ílovité sedimenty) približujú kvartérnym jemnozrnným sedimentom. Polohy kvartérnych jemnozrnných a hrubozrnných (štrkovitých) zemín sú uložené na predkvartérnom neogénnom podloží a sú uložené horizontálnom smere resp. môžu i laterálne prechádzať z jedného typu do druhého podľa variability jednotlivých frakcií.

Radónové riziko

Podľa Atlasu krajiny (SAŽP 2002) je predmetné územie zaradené do nízkeho stupňa radónového rizika.

Environmentálne záťaž

V riešenom území ani jeho širšom okolí sa nenachádzajú environmentálne záťaž.

1.2.2 Geodynamické javy

Riešené územie sa nachádza v rajóne stabilných území – územia prevažne stabilné, resp. územia s veľmi nízkym stupňom náchylnosti ku vzniku svahových deformácií. V menšej miere sa uplatňuje veterná erózia.

Seizmicita územia

V zmysle „Mapy seizmických oblastí“ (STN 73 0036) sa lokalita nachádza v pásme, v ktorom maximálna intenzita seizmických otrasov nepresiahne hodnotu 6-7° stupnice makroseizmickej intenzity MSK-64.

1.2.3 Ložiská nerastných surovín

V bezprostrednom okolí posudzovanej lokality sa ložiská nerastných surovín nevyskytujú. Najbližšie ložisko nevyhradeného nerastu Blažovce – Medziház sa nachádza cca 2 km od riešeného územia. Ložisko je zamerané na ťažbu štrkopieskov a pieskov.

1.3 KLIMATICKÉ POMERY

Dotknuté územie patrí podľa klimatického členenia Slovenska do teplého, mierne vlhkého okrsku s chladnou zimou, s priemernými januárovými teplotami do -3°C a s počtom letných dní nad 50 (teplota 25°C a viac) – kotlinová klíma.

Základné klimatické charakteristiky posudzovaného územia:

Priemerná ročná teplota vzduchu	7 - 8 °C
Priemerná sezónna teplota vzduchu – leto	15 - 16 °C
Priemerná sezónna teplota vzduchu - zima	-5 až -4 °C
Priemerný počet letných dní - s maximálnou teplotou vzduchu 25 °C a viac	40 - 50
Priemerný počet mrazových dní - počas ktorých bola minimálna teplota vzduchu nižšia než 0,0 °C	120 - 140

Zrážky (1981-2010):

Priemerný ročný úhrn zrážok	701 – 800 mm
Priemerný počet zrážkových dní s úhrnom nad 10 mm	25 - 28
Počet epizód sucha podľa hodnôt Palmerovho Z-indexu	10 - 15

Sneženie a snehová pokrývka (1981-2010):

Priemerný sezónny počet dní so snežením	41 - 50
Priemerný sezónny počet dní so snehovou pokrývkou	61 - 75

Vlhkosť vzduchu

Priemerná ročná relatívna vlhkosť vzduchu	77,5 - 80 %
Priemerný ročný počet dusných dní *	31 – 40
Priemerný ročný sýtosťný doplnok**	3,1 - 3,5 hPa

*ak je na o 14 hodine miestneho času nameraný tlak vodnej pary s hodnotou 18,8 hPa a vyššou

** charakteristika možného výparu zo zemského povrchu – do 10 hPa mierna vysušovacia schopnosť vzduchu

Slnečný svit (1961-2010)

Priemerná ročná suma globálneho žiarenia	3900,1-4000 kW/m ²
Priemerná ročná suma doby trvania slnečného svitu	1600,1 - 1700hod

Tlak vzduchu a vietor (1961-2010)

Priemerný ročný tlak vzduchu redukovaný na hladinu mora	>1017,25 hPa
Priemerná ročná rýchlosť vetra	2 - 3 m/s

V Turčianskej kotline sú na základe údajov SHMÚ nevhodné rozptyľové podmienky emisií charakterizované veľkou početnosťou stavov bezvetria a malých rýchlostí vetra do 2 m/s – ich početnosť je až 74% týchto situácií v roku, z toho 30-34% je bezvetrie až veľmi slabý vietor do rýchlosti 1 m/s. Celková ventilovanosť Turčianskej kotliny je slabá. Slabé prevetrávanie je znásobované častými inverznými stavmi atmosféry, ktoré zabraňujú rozptyľu emisií škodlivých látok vo vyšších vrstvách atmosféry a pri ktorých sú tieto koncentrované v prízemnej vrstve ovzdušia. Inverzie sa vyskytujú hlavne vo večerných a nočných hodinách najmä na jeseň a v zime. Počet dní s inverzným stavom, pri ktorom je hrúbka inverznej vrstvy 300-400 m je v Turčianskej kotline okolo 100 dní v roku. Prevládajúce prúdenie vzduchu je v Turčianskej kotline v smere sever-juh.

1.4 VODA**1.4.1 Povrchové vody**

Širšie záujmové územie patrí do povodia rieky Turiec, ktorá preteká cca 400 m severozápadne od riešeného územia. Bližšie územie je odvodňované tokom Teplica, ktorý preteká v blízkosti južného okraja záujmovej lokality. Tok Teplica je pravobrežným prítokom rieky Turiec. Rieka Turiec je súčasťou povodia stredného toku rieky Váh. V zmysle prílohy č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z.z. je Turiec aj Teplica zaradený do zoznamu vodohospodársky významných vodných tokov.

Na toku Teplica číslo 1-4-21-05-051-01, na riečnom km 10 sa nachádza vodomerné zariadenie SHMÚ (stanica Turčianske Teplice). Podľa režimu odtoku patrí tok do vrchovinovo – nížinnej oblasti s dažďovo – snehovým typom odtoku. Pre túto oblasť je charakteristická akumulácia vôd v mesiacoch december – február, vysoká vodnosť v marci až apríli, najvyššie prietoky sú v marci najnižšie v septembri.

Plocha povodia:	62,04 km ²
Dĺžka povodia:	27,5 km
Nadmorská výška:	498 m n. m
Q _{max} 2004 = 2,076 m ³ /s	Q _{max} 1963-2003 = 12,50 m ³ /s
Q _{min} 2004 = 0,333 m ³ /s	Q _{min} 1963-2003 = 0,168 m ³ /s

Povodie Turca je čiastkovým povodím Váhu. Atmosférické zrážky v povodí rieky Váh v roku 2019 sú znázornené v tabuľke:

Tab. 1 Atmosférické zrážky v povodí rieky Váh v roku 2020

Povodie		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok
Váh	mm	24	93	47	13	83	130	79	92	103	158	22	56	899
	%	45	190	102	22	98	128	88	102	159	279	31	84	108
	Δ	-29	44	1	-44	-2	28	-10	2	39	102	-49	-11	70

Zdroj: SHMÚ

Vysvetlivky:

 Δ – ide o výšku nadbytku (+), deficitu (-) zrážok v litroch na meter štvorcový vo vzťahu k normálu (1961-1990)

Vodné plochy

V bezprostrednom okolí posudzovanej lokality sa nachádza miestne „Jazierko v Jazernici“. V širšom okolí sa nachádzajú štrkoviská: 500m a 1 km južne, využívané na rekreačný rybolov.

1.4.2 Podzemné vody

V zmysle hydrogeologickej rajonizácie patrí záujmové územie do rajónu „QP 33 – Paleogén, neogén a kvartér Turčianskej kotliny“. Podľa rámcovej smernice o vodách 2000/60/ES a nariadenia vlády č. 282/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú prahové hodnoty a zoznam útvarov podzemných vôd, patria kvartérne sedimenty do útvaru medzizrnových podzemných vôd kvartérnych náplavov Váhu a jeho prítokov severnej časti oblasti povodí Váhu SK1000500P. Predkvartérne podzemné vody popisovanej oblasti patria do útvaru medzizrnových podzemných vôd Turčianskej kotliny oblasti povodia Váh, Váh SK2002100P.

Základné faktory, ktoré determinujú hydrogeologické pomery hodnoteného územia sú geologická a tektonická stavba, klimatické a geomorfologické pomery. Na základe geologickej stavby Turčianskej kotliny je možné v nej vyčleniť podzemné vody neogénu a kvartéru.

Veľký hydrogeologický význam majú neogénne martinské vrstvy, ostatné komplexy neogénu budované prevažne ílmi sú málo zvodnené. Najvýznamnejším kolektorom podzemných vôd v oblasti sú kvartérne fluválne sedimenty aluviálnej nivy Váhu. Tieto sedimenty tvoria veľmi priaznivé prostredie pre formovanie zásob podzemných vôd a sú prevažne veľmi vysoko zvodnené. Priemerná hodnota koeficientu filtrácie sa pohybuje rádovo v rozsahu 10^{-3} až 10^{-4} m/s. Výdatnosti vrtov tu dosahujú 2,0 – 50,0 l/s. Hrúbka štrkových polôh sa pohybuje priemerne v rozsahu od cca 8,0 po cca 17,0 m. Podľa mapy smeru prúdenia podzemnej vody je generálny smer v smere západ – východ smerom k rieke Turiec.

Z kvartérnych sedimentov majú v skúmanom území najväčší význam štrkopiesčité akumulácie Váhu a Turca. Hydrogeologickú priaznivosť štrkových náplavov Turca určuje ich vhodné granulometrické zloženie, súvislé rozšírenie a spojitost s vodami Turca, ktorý sa podieľa na dopĺňaní zásob podzemných vôd spolu s infiltrovanými zrážkami a vodami z prestupov zo štrkových súvrství v smere od Malej Fatry (od západu).

Prehľad bilančného stavu hydrogeologického rajónu „QP 33 – Paleogén, neogén a kvartér Turčianskej kotliny“ za rok 2019 a 2020 uvádzame v zmysle „Vodohospodárskej bilancie množstva podzemnej vody za rok 2020“ (SHMÚ, 2021):

využiteľné množstvá podzemných vôd:	988,14 l/s
z toho termálne a minerálne vody:	52,43 l/s
odber podzemnej vody v roku 2020:	55,85 l/s
z toho termálne a minerálne vody:	9,37 l/s
odber podzemnej vody v roku 2019:	53,70 l/s
bilančný stav:	dobrý

kategória preskúmanosti: P2: hydrogeologický rajón s dobrou hydrogeologickou preskúmanosťou

1.4.3 Minerálne a termálne vody

Záujmové územie sa nachádza mimo ochranných pásiem II. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Kláštore pod Znievom a v Socovciach (cca 4 km severne), a prírodných liečivých zdrojov Turčianske Teplice (cca 9 km južne).

1.4.4 Vodohospodársky chránené územia

Posudzované územie nie je súčasťou žiadneho vodohospodársky chráneného územia alebo pásma hygienickej ochrany vodného zdroja. Zdroje pitnej vody pre okres Martin sa nachádzajú v Malej Fatre a hlavne vo Veľkej Fatre, ktorá bola vyhlásená za chránenú oblasť prirodzenej akumulácie vôd (nariadenie vlády SSR č. 13/1987 Zb.). Na ploche riešeného územia ani v jeho bližšom okolí sa nenachádzajú vodné zdroje využívané na zásobovanie vodou okolitého obyvateľstva.

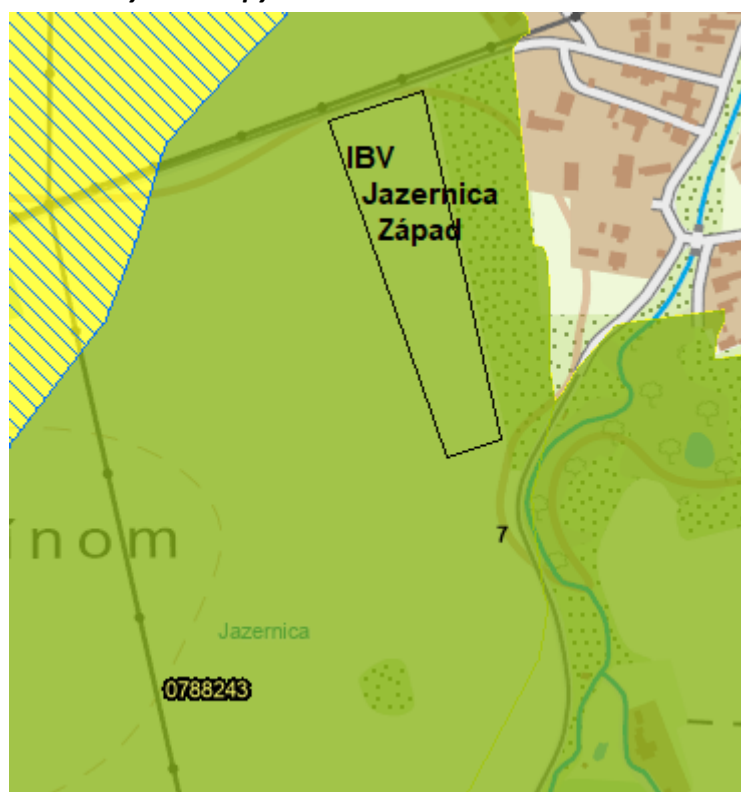
Rieky Turiec a Teplica sú zaradené medzi vodohospodársky významné vodné toky v zmysle vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z.z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

1.5 PÔDA

Typickými pôdami širšieho územia sú kambizeme pseudoglejové na nekarbonátových neogénnych íloch, v tesnom okolí rieky Turiec sú to fluvizeme karbonátové a fluvizeme glejové karbonátové, hlinité a piesočnato hlinité.

V záujmovom území sa nachádza poľnohospodárska pôda s kódom BPEJ 0788243- pôda v mierne teplom, mierne vlhkom klimatickom regióne, regozeme typické až regozeme pelické, hnedozeme erodované, kambizeme erodované na slieňoch a íloch, stredne až ťažké - s veľmi tenkým svetlým humusovým horizontom Pôdy nachádzajúce sa v riešenom území nepatria medzi chránené pôdy, sú zaradené do 7. skupiny podľa bonity (z 9 skupín, zoradených od najlepšej po najhoršiu kvalitu).

Obr. 3 Výrez z mapy BPEJ

1.6 BIOTA

1.6.1 Flóra a vegetácia

Na základe fytogeografického členenia Slovenska (Atlas SSR, 1980) územie Turčianskej kotliny patrí do:

- oblasti Západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*)
- obvodu flóry vnútrokarpatských kotlín (*Intracarpaticum*)
- okresu Turčianska kotlina

Súčasný stav vegetácie oproti potenciálnej prirodzenej vegetácii dotknutého územia je výrazne pozmenený. Pôvodná vegetácia bola z rôznych dôvodov odstránená napr. pre poľnohospodárske účely a nahradená kultúrnymi plodinami.

Pôvodné rastlinné spoločenstvá, ktoré tvorili jaseňovo-brestovo-dubové lesy v povodiach veľkých riek (tvrdé lužné lesy) sa v území nezachovali.

Samotné riešené územie predstavujú poľnohospodársky využívané plochy ornej pôdy. Podstatne botanicky kvalitnejšie lokality sa nachádzajú v širšom okolí – rieka Turiec a mokrade Teplice a Turca.

1.6.2 Fauna

Podľa zoogeografického členenia suchozemského (terestrického) biocyklu patrí dotknutá oblasť do palearktiskej oblasti, eurosibírskej podoblasti, provincie listnatých lesov a do podkarpatského úseku; do provincie stredoeurópskych pohorí a do podkarpatského úseku. Podľa zoogeografického členenia sladkovodného (limnického) biocyklu patrí dotknutá oblasť do pontokaspickej provincie a hornovážskeho okresu.

V širšom riešenom území sa uplatňujú zoocenózy:

- hydrických biotopov tečúcich vôd (Turiec, Teplica)
- hydrických biotopov stojatých vôd (periodické vody, mláky, prirodzené i umelé depresie rôzneho charakteru a typu),
- nelesnej drevinovej vegetácie (brehové porasty, nelesná drevinová vegetácia – stromy a kry, líniová vegetácia rôzneho typu),
- ľudských sídiel (budovy, rodinné a bytové domy, sídelná vegetácia, záhrady, ruderalne spoločenstvá).

Faunu priamo riešeného územia tvoria prevažne kozmopolitné synantropné druhy viazané v širšom území na zastavané územie a voľnú poľnohospodársku krajinu. Druhovú diverzitu územia zvyšujú prítomné krajinné prvky ako sídelná vegetácia, nelesná drevinová vegetácia a brehové porasty. V príľahlom území sa môže vyskytovať aj niekoľko desiatok druhov hniezdiacich vtákov, predovšetkým z radu spevavcov, ktoré hniezdia hlavne v častiach kde sa nachádza sídelná vegetácia a brehové porasty tokov. Z čeľadí možno spomenúť krkavcovité, drozdovité, sýkorkovité, penicovité, muchárovité, pinkovité a ďatlovité. Do riešenej lokality zasahujú druhy živočíšnych spoločenstiev typicky vidieckych s výraznou prevahou synantropných druhov. Ich výskyt je viazaný na sídelnú zeleň, ruderalne plochy, poľnohospodárske plochy.

Všetky druhy prirodzene sa vyskytujúcich vtákov sú na území Slovenska chránené podľa zákona o ochrane prírody 543/2002 Z. z. Pri výstavbe je tiež dôležité dbať na § 4, odsek 4 zákona č. 543/2002 Z. z.; každý, kto buduje alebo plánovane rekonštruje nadzemné elektrické vedenie, je povinný použiť také technické riešenie, ktoré bráni usmrčovaniu vtákov. Preto je potrebné osadzovať bezpečné konzoly alebo na stĺpy elektrického vedenia namontovať ekochráničky, ktoré zabraňujú vtákom v kontakte s drôtmi a kovovou konštrukciou stĺpu.

1.7 CHRÁNENÉ ÚZEMIA

1.7.1 Územná ochrana prírody

Priamo v riešenom území sa nenachádzajú chránené územia národnej siete chránených území a ich ochranné pásma a chránené stromy, ani chránené územia podľa medzinárodných dohovorov: európska sieť chránených území Natura 2000, ramsarské lokality, lokality UNESCO a pod. Územie, v ktorom sa činnosť navrhuje sa podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny nachádza v 1. stupni ochrany.

1.7.2 Druhovú ochrana prírody

Zo živočíchov bol v širšom území sledovaný iba príležitostný výskyt synantropných druhov spevavcov, ktorých výskyt v riešenom území realizáciou zámeru nie je nijakým spôsobom limitovaný ani ohrozený.

1.7.3 Chránené stromy

Priamo v lokalite ani v jej širšom okolí sa nenachádza žiadny chránený strom.

2 KRAJINA, KRAJINNÝ OBRAZ, STABILITA, OCHRANA KRAJINY, SCENÉRIA

2.1 ŠTRUKTÚRA KRAJINY A VYUŽITIE ÚZEMIA

Sídlo obce Jazernica predstavuje krajinu vidieckeho typu a jej okolie najmä poľnohospodársku krajinu. Krajina v okolí má údolný charakter daný nivou rieky Turiec. Tok Turca so svojimi brehovými porastami vytvára pôsobivú scenériu.

Krajinná štruktúra širšieho a riešeného územia je prevažne tvorená poľnohospodárskymi plochami a sídlom (individuálne bývanie). Vyskytujú sa tu aj prvky krajinej štruktúry prírodného charakteru ako vodný tok, sprievodná zeleň vodného toku a poloprírodného charakteru ako je sídelná vegetácia. Pre tento typ urbanizovanej krajiny má osobitný význam z krajinárskeho a ekologického hľadiska nelesná stromová a krovinná vegetácia a zachovalé fragmenty prirodzených spoločenstiev.

V širšom území sú lokalizované nasledovné prvky:

Antropogénne prvky:

- pozemné komunikácie
- individuálna bytová výstavba,
- sídelná zeleň.

Prírodné prvky:

- nelesná drevinová vegetácia (stromy a kry, líniová vegetácia),
- vodné toky s brehovou vegetáciou,
- ruderalne porasty.

Navrhovanou činnosťou dôjde k zmene funkčného využitia územia – poľnohospodárske plochy sa transformujú na plochy individuálneho bývania s príslušnou vybavenosťou.

2.2 PRVKY ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY

V zmysle § 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny sa za územný systém ekologickej stability považuje taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a

prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu.

Priamo v riešenom území sa nenachádza žiadny prvok ÚSES. Najbližším významným prvkom ÚSES je regionálny hydrický biokoridor rieky Turiec, vo vzdialenosti cca 400 m západne od riešeného územia. Rieka Turiec zároveň predstavuje biocentrum nadregionálneho významu a zároveň aj genofondovú lokalitu - riečny ekosystém Turca. Potok Teplica s brehovými porastami možno považovať za lokálny biokoridor.

3. OBYVATEĽSTVO, JEHO AKTIVITY, INFRAŠTRUKTÚRA A KULTÚRNO-HISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

3.1 OBYVATEĽSTVO

Navrhovaný zámer, IBV Jazernica - Západ predstavuje vybudovanie novej obytnej zóny pre 24 rodinných domov, územie funkčne nadväzuje na existujúce obytné územie obce. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1361, názov obce je odvodený od jazierka v chotári obce, ktoré vzniklo v preliačine na mieste výberu podzemných vôd.

Z hľadiska vývoja počtu obyvateľov v obci je vidno stabilný veľmi mierny rast.

Tab. 2 Vývoj počtu obyvateľov v obci Jazernica

Sídlo	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Jazernica	243	270	303	296	325	352

Populácia v obci starne, čo sa prejavuje v ukazovateli priemerného veku predovšetkým v dôsledku poklesu detskej zložky ako dôsledku znižujúcej sa pôrodnosti. Pomery medzi predproduktívnou, produktívnou a poproduktívnou skupinou obyvateľstva vypovedajú o miere perspektívnosti sídelnej populácie. Index vitality (pomer predproduktívnej a poproduktívnej zložky) sa vyvíja od rastúcej do regresívnej – menej ako 100, t.j. nezabezpečujúcej populačný rozvoj sídla z vlastných zdrojov.

Tab. 3 Vývoj demografických ukazovateľov obce Jazernica

	2021	2016	2011	2006
Priemerný vek	41,41	39,97	38,85	36,57
Podiel osôb v predproduktívnom veku (0 - 14)	14,48	15,67	17,45	19,73
Podiel osôb v produktívnom veku (15 - 64)	69,92	68,65	68,46	69,23
Podiel osôb v poproduktívnom veku (65+)	15,6	15,79	14,09	11,88
Index vitality	92,8	99,2	123,8	166,1

Zamestnanosť

Podmienky zamestnanosti obyvateľov širšieho okolia vytvárajú okresné mestá Martin a Turčianske Teplice, ktoré sa nachádzajú v dostupnej dochádzkovej vzdialenosti a v ktorých pracuje prevažná časť ekonomicky aktívnej časti obyvateľstva. V úrovni ekonomickej aktivity sa výrazne prejavujú väzby na hospodársku základňu ďalších miest, najmä Žiliny, Vrútok, Turany, resp. a obcí (Košťany nad Turcom, Sučany) a iných.

Transformácia ekonomiky po roku 1989 mala negatívny dopad na osídlenie v študovanom regióne. Charakterizoval ju úbytok pracovných príležitostí a výrazná migrácia obyvateľstva mimo okres i región. Investície v regióne Turca a Žiliny v posledných rokoch priaznivo ovplyvnili vývoj zamestnanosti aj v okrese Martin a Turčianske Teplice. Po hospodárskej a finančnej kríze, ktorá negatívne ovplyvnila vývoj nezamestnanosti došlo k stabilizácii a postupnému pozitívnemu vývoju. Ďalšiu nepriaznivú situáciu predstavovali dôsledky pandémie. Aktuálna miera evidovanej nezamestnanosti je na úrovni 4,73 %v okrese Martin a 6,56% v okrese Turčianske Teplice (február 2022).

3.2 SÍDLA

Obec Jazernica patrí do Žilinského samosprávneho kraja a okresu Turčianske Teplice. Leží v centrálnej časti Turčianskej kotliny obklopená Malou, Veľkou Fatrou a pohorím Žiar, medzi riekami Turiec a Teplica. Rozloha obce je 292 ha. Súčasťou obce Jazernica sú aj bývalé obce Markovice a Danková. Obyvatelia oboch obcí sa zaoberali najmä poľnohospodárstvom.

V súčasnosti sú obce sídlami miestneho významu. Svojou vybavenosťou pokrývajú základné potreby svojich obyvateľov. Poľnohospodársky využívaná krajina v ich okolí s dobrým dopravným napojením, dáva priestor pre ďalší rozvoj vhodných poľnohospodárskych a priemyselných aktivít.

Geografická poloha obcí a prírodný potenciál vytvárajú predpoklady pre formovanie podmienok rozvoja turizmu a cestovného ruchu.

Najbližším sídlom vyššieho významu sú Turčianske Teplice, vzdialené cca 8 km južne. Susedné okresné mesto Martin je vzdialené cca 19 km severne.

3.3 PRIEMYSEL

V obci sa nenachádzajú významné väčšie priemyselné prevádzky. Svoje zastúpenie tu má v podobe drobných remeselných činností a služieb. (práca s drevom, obrábanie kovov a iné). Významnejšie zastúpenie má priemysel v blízkych okresných mestách, najmä v Martine.

Reprezentantom energetického priemyslu je bioplynová stanica v Borcovej, vzdialená cca 1 km východne.

3.4 POĽNOHOSPODÁRSTVO A LESNÉ HOSPODÁRSTVO

Priamo v katastrálnom území obce sa nenachádza sídlo, alebo objekty poľnohospodárskeho subjektu, orná pôda, ktorá obkolesuje zastavané územie je obrábaná subjektami so sídlom a prevádzkami mimo obce Jazernica. V obci chovajú dobytok a pestujú poľnohospodárske produkty menší poľnohospodári.

Navrhnutá lokalita IBV Jazernica – Západ sa nachádza na poľnohospodárskej pôde s rastlinnou výrobou. Územie funkčne nadväzuje na existujúcu zástavbu rodinných domov.

3.5 SLUŽBY

V obci sa nachádza základná občianska vybavenosť obecného úradu, knižnica, materská škola a základná škola – 1. stupeň. So služieb sú k dispozícii predajne potravín a pohostinstvo.

3.6 INFRAŠTRUKTÚRA

3.6.1 Doprava

Automobilová doprava

Obec Jazernica leží na dopravnom ťahu cesty tretej triedy č. III/2176 Moškovec – Turčianske Teplice, ktorá dopravne napája obec na komunikácie smer Prievidza, Martin (na cestu II/519 v Moškovci) a na hlavnú spojnicu v smere Kremnica, Žiar nad Hronom, resp. v smere na Banskú Bystricu sa napája na cestu I/65 v Turčianskych Tepliciach. S okolitými obcami je spojená miestnymi komunikáciami, prípadne poľnými cestami s funkciou obslužných a zberných komunikácií, ktoré nadväzujú na vyššie spomenuté komunikácie.

Mestská hromadná doprava

Pre obec Jazernica je zabezpečená prímestská hromadná doprava spoločnosťou Slovenská autobusová doprava Žilina, a. s., linka Martin – Turčianske Teplice cez Mošovce so zastávkou v centre obce, cca 200 m od lokality zámeru.

Železničná doprava

Vo vzdialenosti približne 400 m od lokality sa nachádza železničná zastávka trate č. 170 (Vrútky – Zvolen), ktorá vo Vrútkach umožňuje napojenie na trať č. 180 Žilina – Košice.

Letecká doprava

Najbližšie letecké spojenie je možné zo Žiliny a Sliača. V mestskej časti mesta Martin, Tomčany (cca 17 km severne), sa nachádza športové letisko, letiská na poľnohospodárske účely sa nachádzajú v Košťanoch nad Turcom (cca 13 km severne) a v Dolnej Štubni (cca 9 km južne).

Cyklistická doprava

Na území obce sa nenachádza žiadna cyklotrasa, najbližšia je v meste Martin.

3.6.2 Inžinierske siete

V riešenom území sa nachádzajú vybrané inžinierske siete.

Zásobovanie elektrickou energiou

Hlavným napájacím uzlom okresu pre zásobovanie elektrickou energiou je 400/220/110 kV TR Sučany, z ktorej po 110 kV vedeniach je vyvázaný elektrický výkon do 110/22 kV uzla Hc Sučany, odtiaľ do distribučných transformovní. Prevádzkovateľom elektrickej siete v obci je Stredoslovenská energetika a. s. Žilina.

Zásobovanie plynom

Obec nie je plynofikovaná.

Zásobovanie pitnou vodou

Okres Turčianske Teplice je zásobovaný pitnou vodou z rôznych zdrojov vody v Rakši, Blatnickej doline. Časť okresu je zásobovaná vodou z VZ Polerieka, resp. z vodárenskej nádrže Turček. V obci Jazernica je vybudovaný skupinový vodovod v správe Turvodu a.s.

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

Obec zatiaľ nie je vybavená kanalizáciou a nedisponuje ani čistiarňou odpadových vôd (ČOV). Splaškové odpadové vody sa akumuluju v žumpách, ktoré sú odváňané na čistenie do ČOV Turčianske Teplice.

3.6.3 Odpadové hospodárstvo

Zberom a prepravou komunálneho odpadu na území obce je poverená oprávnená organizácia – VEPOS Horného Turca n.o. Obec zabezpečuje na svojom území všetky povinnosti v oblasti odpadového hospodárstva vyplývajúce z ustanovení zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o odpadoch). Okrem odvozu zmesového komunálneho odpadu je zavedený separovaný zber odpadu donáškovým spôsobom prostredníctvom prevádzky zberného dvora, ktorý sa nachádza pri južnom okraji posudzovanej lokality. Donáškovým spôsobom zberu je riešený aj sezónny zber biologicky rozložiteľného odpadu. Triedený zber skla sa realizuje aj prostredníctvom zberných kontajnerov rozmiestnených v obci.

3.7 REKREÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Podľa regionalizácie cestovného ruchu (CR) na Slovensku, patrí územie obce do regiónu Turiec. Región sa nachádza v II. kategórii, prevažne národný význam. Prírodný potenciál širokého okolia (Valčianska, Jasenská dolina, Blatnica, Mošovce, Turčianske Teplice, Martinské hole, Horný Turček, Krahule, Martin, Kremnica) a vlastný prírodný potenciál obce vytvára podmienky pre atraktívny cieľ návštevnosti ako nástupného priestoru pre smery návštevnosti do okolitých uvedených rekreačných priestorov s vysokou krajinou hodnotou. Tento priestor má vhodné podmienky pre rozvoj turistiky, zimných i letných športov, pobytu pri vode, kúpeľníctva, poznávacieho turizmu i ďalších aktivít.

Najbližšie stredisko horského turizmu, turistiky, horskej cyklistiky s reštauračnými a ubytovacími zariadeniami je obec Blatnica. Južne od obce sa nachádzajú štrkoviská využívané na rekreačný rybolov. Okresné mesto Turčianske teplice je zároveň kúpeľným mestom. K dennému relaxu, rekreácie a športovému vyžití obyvateľov obce sú určené verejne dostupne priestory obce a zároveň sú zabezpečované v priestoroch pri bývaní (vnútorný systém zelene, športových plôch, a v okolí vodných tokov).

3.8 KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

V obci Jazernica sa nachádza Rímskokatolícky kostol zo začiatku 15. storočia a renesančná kúria z konca 16. storočia.

3.9 ARCHEOLOGICKÉ LOKALITY ÚZEMIA, PALEONTOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ A VÝZNAMNÉ GEOLOGICKÉ LOKALITY

V katastri obce Jazernica sa našli pozostatky z lužickej kultúry a staroslovienskeho osídlenia, ako aj kamenné sekerky z kremeňa z mladšej doby kamennej. Na priamo posudzovanej lokalite ani v jej blízkom okolí nie sú známe žiadne archeologické lokality, pozoruhodnosti nenachádzajú. Taktiež známe archeologické náleziská sú mimo skúmanej lokality.

4 SÚČASNÝ STAV KVALITY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA

4.1 OVZDUŠIE

V Turčianskej kotline sú nevhodné rozptylové podmienky emisií charakterizované podľa údajov poskytnutých SHMÚ SR veľkou početnosťou stavov bezvetria a malých rýchlostí vetra do 2 m.s^{-1} . Celková ventilovanosť kotliny je podľa hodnotenia SHMÚ slabá. Slabé prevetrávanie je znásobované častými inverznými stavmi atmosféry, ktoré zabraňujú rozptylu emisií škodlivých látok vo vyšších vrstvách atmosféry a tieto sú vtedy koncentrované v prízemnej vrstve ovzdušia. Inverzie sa vyskytujú hlavne vo večerných a nočných hodinách najmä na jeseň a v zime.

Stav ovzdušia v širšom okolí – v okrese Turčianske Teplice je ovplyvnený existujúcimi malými, strednými a veľkými zdrojmi znečistenia ovzdušia umiestnenými priamo v okrese, ďalej automobilovou dopravou, ale aj prenosmi emisií zo vzdialených zdrojov. Územie okresu z hľadiska čistoty ovzdušia sa radí k územiám s relatívne málo znečisteným ovzduším. Vyplýva to predovšetkým z tej skutočnosti, že v okrese je pomerne malé zastúpenie priemyslu s výraznejšími zdrojmi znečisťovania ovzdušia. Znečisťujúce látky, emitované do ovzdušia produkujú predovšetkým energetické zdroje podnikov a prevádzok, ako aj vykurovacie zdroje individuálnych bytových jednotiek. Z týchto dôvodov sú množstvá emisií základných znečisťujúcich látok pod úrovňou celoslovenského priemeru.

Množstvo emisií základných znečisťujúcich látok v tonách zo stredných a veľkých stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia v okrese v tonách sú uvedené v nasledovnej tabuľke:

Tab. 4

Rok/ZL	TZL	SO ₂	NO _x	CO	TOC
2020	1,907	11,934	36,304	32,573	67,22
2019	2,117	25,719	34,515	30,499	80,978
2018	1,999	29,956	36,325	29,859	85,146
2017	1,942	23,093	31,773	24,877	68,239
2016	4,11	23,87	37,893	25,943	69,575
2015	3,666	23,812	43,788	21,254	67,389
2014	3,547	22,983	44,895	23,013	65,583

4.2 HLUK

Zdrojom hluku v posudzovanom území je predovšetkým automobilová doprava na ceste prechádzajúcej centrom obce. Komunikácie s vyššou dopravnou intenzitou nákladnej dopravy : II/519 Příbovce – Nitrianske Pravno a I/65 Martin – Žiar nad Hronom sú od posudzovanej lokality vzdialené a neovplyvňujú akustickú situáciu. Menším podielom k hlukovej záťaži prispievajú prejazdy vlakových súprav na trati č. 170.

V okolí lokality navrhovaného zámeru sa nenachádzajú významné stacionárne zdroje hluku. Poľnohospodárska činnosť súvisiaca s okolitými plochami ornej pôdy je sezónna a krátkodobá.

4.3 HORNINOVÉ PROSTREDIE

Z hľadiska možnosti aktivácie geodynamických javov je záujmové územie vzhľadom na jeho sklonitosť klasifikované ako stabilné. Priamo v riešenom území nie je dokumentovaný výskyt geodynamických javov charakteru svahových pohybov.

4.4 POVRCHOVÉ A PODZEMNÉ VODY

Povrchové vody

Kvalita povrchových a podzemných vôd širšieho územia vyplýva z charakteru urbánneho prostredia. Riešené územie IBV a jeho okolie predstavuje urbanizovanú krajinu viazanú na poľnohospodársku krajinu s vodnými tokmi. Zdrojmi znečistenia povrchových a podzemných vôd sú najmä poľnohospodárska činnosť, komunálne odpadové vody, skládky odpadov a priemysel.

Podľa nariadenia vlády SR č. 269/2010 Z. z. v znení NV č. 398/2012 Z. z. (ďalej len NV) sa stanovujú požiadavky na kvalitu a kvalitatívne ciele povrchových vôd a limitné hodnoty ukazovateľov znečistenia odpadových vôd a osobitných vôd. Toto nariadenie v § 3 definuje limitné hodnoty ukazovateľov znečistenia odpadových vôd a osobitných vôd vypúšťaných do povrchových vôd alebo do podzemných vôd.

Najbližšie monitorované miesta kvality povrchových vôd k riešenému územiu je V163 Turiec - Martin (rkm 7,00). Podľa výsledkov meraní kvality povrchových vôd v roku 2020 môžeme konštatovať, že požiadavky na kvalitu povrchových vôd uvedené v tabuľke 13 sú uvedené požiadavky na kvalitu povrchovej vody podľa Prílohy č. 1 k NV č. 269/2010 Z. z. v znení NV 398/2012 Z. z. a podľa Prílohy č. 1 k NV č. 167/2015 Z. z. Podľa NV nespĺňajú všeobecné požiadavky na kvalitu povrchovej vody v nasledovných ukazovateľoch:

- chemická spotreba kyslíka,
- dusitanový dusík,
- absorbované organické halogény.

Zámer navrhovanej činnosti nezasahuje do ochranných pásiem vodných tokov.

Podzemné vody

Podzemné vody sú ohrozované nekontrolovateľnými zdrojmi znečistenia ako priesaky z poľných hnojísk, žúmp, skládok odpadov, rizikové sú najmä divoké skládky odpadu.

V rámci monitorovania kvality podzemných vôd v kvartérnych útvaroch podzemných vôd širšieho okolia záujmového územia neboli zistené nadlimitné hodnoty u sledovaných látok. Lokálne zvýšené koncentrácie boli namerané len v kategórii pesticídov. Z hľadiska priestorovej diferenciácie najväčšie znečistenie je v západnej časti okresu pozdĺž rieky Turiec, najvýraznejšie v oblasti medzi obcami Malý Čepčín, Veľký Čepčín, Dubové, Turčianske Teplice a v okolí Hornej Štubne.

4.5 PÔDY

V riešenom území neboli robené podrobnejšie prieskumy kvality pôdy z hľadiska jej možnej kontaminácie. Vzhľadom na doterajšie využitie nepredpokladáme kontamináciu pôdneho krytu.

4.6 SKLÁDKY

Priamo v posudzovanej lokalite sa nenachádza žiadna skládka odpadov ani iným spôsobom devastovaná plocha.

4.7 RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO

Už sám charakter riešeného územia, ktoré je lokalizované na poľnohospodárskej pôde nedáva predpoklad prítomnosti chránených, hodnotných rastlinných a živočíšnych spoločenstiev.

V území a jeho širšom okolí môžeme pozorovať výskyt synantropných a ruderálnych druhov viazaných na sídelnú zeleň, druhov viazaných na poľnohospodársku pôdu, na hydrické biotopy stojatých a tečúcich vôd, trvalých trávnych porastov a lúčnych biotopov a pod.

Najintenzívnejší vplyv na živočíšstvo v dotknutom území je vplyv hluku z dopravy, a poľnohospodárska činnosť na ornej pôde, ktoré sú spojené so zvýšeným ruchom vytlačajúcim živočíchov z miest pobytu. Jedným z najvýznamnejších dopadov antropizácie je existencia početných migračných bariér. Podstatná premena z pôvodnej prírodnej krajiny na krajinu využívanú spôsobila, že toto územie dnes už nie je veľmi bohaté na živočíšne druhy. Rastlinstvo i živočíšstvo bolo vytlačené do miest s menšou degradáciou pôvodných biotopov viazucich sa k vodným tokom, resp. k poľnohospodárskej krajine v širšom okolí.

Výskyt druhov fauny a flóry v blízkosti posudzovanej lokality je viazaný na tok Teplica s brehovou vegetáciou. Na okraji miestnej komunikácie sa nachádza líniová zeleň – alej vzrastlých stromov.

4.8 ZDRAVOTNÝ STAV OBYVATEĽSTVA A CELKOVÁ KVALITA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA PRE ČLOVEKA

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov – ekonomická a sociálna situácia, výživové návyky, životný štýl, úroveň zdravotníckej starostlivosti ako aj životné prostredie (ŽP). Vplyv znečisteného ŽP na zdravie ľudí je dosiaľ málo preskúmaný, odzrkadľuje sa však najmä v ukazovateľoch ako sú stredná dĺžka života pri narodení, celková úmrtnosť, dojčenská a novorodenecká

úmrtnosť, počet rizikových tehotenstiev a počet narodených s vrodenými a vývojovými vadami, štruktúra príčin smrti, počet alergických, kardiovaskulárnych a onkologických ochorení, stav hygienickej situácie, šírenie toxikománie, alkoholizmu a fajčenia, stav pracovnej neschopnosti a invalidity, choroby z povolania a profesionálne otravy.

Hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov v priemere za veľké či menšie územné celky je však pomerne zložité, pretože zdravie nie je iba neprítomnosť choroby, ale je výslednicou fyzického, psychického a sociálneho zdravia. V Slovenskej republike je obmedzená dostupnosť údajov o zdravotnom stave obyvateľov aj z dôvodu ochrany osobných údajov a lekárskeho tajomstva. Pre štatistickú hodnovernosť, časovú náročnosť a ekonomickú dostupnosť pri zachovaní výpovednej hodnoty týchto údajov je vhodnejší výber údajov za širšie posudzované územie, preto je väčšina údajov je dostupná len na úrovni okresov alebo krajov.

Syntetickým ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života, t.j. nádej na dožitie. Po roku 1991 pokles celkovej úmrtnosti, ale najmä dojčenskej a novorodeneckej sa prejavil v predĺžení strednej dĺžky života pri narodení. Podľa ŠÚ SR bola priemerná stredná dĺžka života pri narodení v dotknutom okrese Turčianske Teplice za roky 2012 - 2016 u mužov 70,96 a žien 77,56. rokov. Priemerná dĺžka pri narodení mierne vzrástla u oboch pohlaví. Vidieť pomerne vysoký rozdiel medzi výškou dožitia sa u mužov a u žien.

Pre demografický vývoj v SR je charakteristický dlhodobý pokles pôrodnosti aj v oblastiach s doteraz priaznivou natalitou. Platí to aj pre Žilinský kraj i pre dotknutý okres.

K základným charakteristikám zdravotného stavu obyvateľstva, odrážajúcich ekonomické, kultúrne, životné a pracovné podmienky patrí aj mortalita. Výška ukazovateľov celkovej úmrtnosti závisí však nielen od uvedených podmienok, ale ju bezprostredne ovplyvňuje aj veková štruktúra obyvateľstva. Hrubá miera úmrtnosti sa v SR stabilne udržiavala v poslednom desaťročí v rozpätí 9,6 až 10,0 úmrtí na 1 000 obyvateľov. Posledné 2 roky boli tieto ukazovatele ovplyvnené pandémiou.

Úmrtnosť podľa príčin smrti, podobne ako v celej republike, tak aj v Žilinskom kraji, v okrese Turčianske Teplice dominuje úmrtnosť na ochorenia obehovej sústavy (predovšetkým chronická ischemická choroba srdca) a nádorové ochorenia. V rámci SR a rovnako v Žilinskom kraji je už dlhodobo zaznamenaný vzostup alergických ochorení.

Zdravotný stav obyvateľov v riešenom území odvodzujeme z nám dostupných údajov získaných z webových stránok NCZI, ŠÚ SR, Výskumného ústavu demografického, ako aj nimi vydaných publikácií. Na základe takto získaných a uvádzaných údajov sa predpokladá, že zdravotný stav obyvateľov sídiel dotknutých zámerom nie je zásadne odlišný od ostatného územia SR.

Hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov v priemere za veľké či menšie územné celky je pomerne zložité, pretože zdravie nie je iba neprítomnosť choroby, zdravotný stav je výslednicou fyzického, psychického a sociálneho zdravia. Podľa viacerých zdrojov má rozhodujúci vplyv životný štýl a správanie, nasledované životným prostredím, genetickými a biologickými faktormi a zdravotníckymi službami.

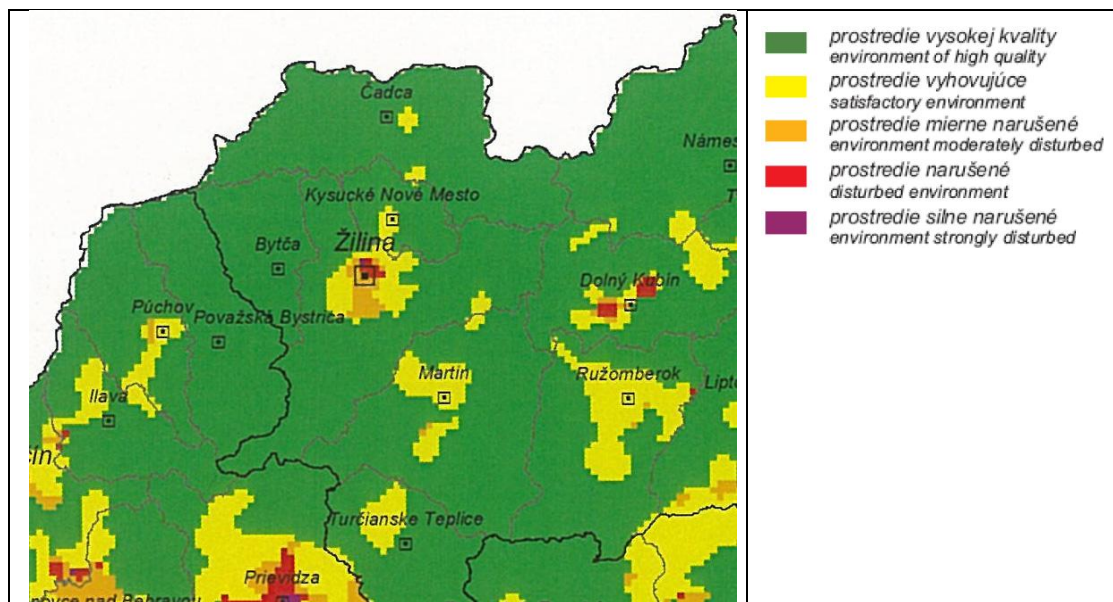
Mieru vplyvu zaťaženého životného prostredia na zdravie ťažko však preukázať, ako aj viacerí autori výskumných prác uvádzajú, že vzťah kontaminácie ŽP k zdravotnému stavu obyvateľstva je problematika závažná a komplikovaná. Celková kvalita životného prostredia pre človeka je súhrnom kvalít jeho jednotlivých zložiek, predovšetkým kvality ovzdušia. Priamy vplyv životného prostredia na zdravotný stav obyvateľstva (okrem havárií, úrazov) je ťažko hodnotiť aj vzhľadom na to, že príčinnosť chorôb je multifaktoriálna a výrazný podiel na chorobnosti má aj životný štýl, genetické faktory, stresy, úroveň zdravotníctva a pod. Taktiež v súčasnosti dostupné údaje neumožňujú dostatočne kvantitatívne určiť podiel kontaminácie životného prostredia na vývoji zdravotného stavu. Vplyv životného prostredia sa odhaduje na 15-20 %. V každom prípade ide o nezanedbateľnú zložku.

4.9 SYNTÉZA HODNOTENIA SÚČASNÝCH ENVIRONMENTÁLNYCH PROBLÉMOV POSUDZOVANEJ LOKALITY

Celkový charakter environmentálnej kvality územia prezentujeme na základe analýzy stavu zaťaženia zložiek životného prostredia a pôsobenia jednotlivých rizikových faktorov v regiónoch Slovenskej republiky, ktorú spracovala SAŽP v roku 2016 a vydala ako publikáciu s názvom „Environmentálna regionalizácia SR 2016“.

Jedným zo syntetických materiálov je Environmentálna regionalizácia SR a vyjadrenie stupňa environmentálnej kvality územia, ktorý je prezentovaný na nasledovnom obrázku. Podľa použitej metodiky je oblasť okolia obce Jazernica charakterizovaná ako prostredie vyhovujúce (obrázok 8). Medzi negatívne faktory v území patrí predovšetkým znečistenie ovzdušia TZL, znečistenie povrchových vôd a nízka ekologická kvalita územia.

Obr. 4 *Regióny environmentálnej kvality*

Zdroj: SAŽP, 2016